

Introducció

Aquesta matèria s'intitula Literatura universal segons el costum d'anomenar així els reculls que engloben un nombre important de literatures diverses que s'estenen en el temps i en l'espai. En efecte, aquesta matèria constitueix una síntesi dels moments més rellevants i dels principals autors de la literatura occidental, si bé aquesta denominació seria restrictiva tenint en compte les interrelacions globals que presenta el fenomen literari, tal com exposen les línies següents.

L'estudi d'aquesta part de la literatura universal complementa l'aprenentatge de les literatures autòctones i proporciona a l'alumnat una millor comprensió del fet literari i, en general, de l'art i de la cultura. Constitueix un mitjà perquè els alumnes descobreixin la riquesa i complexitat de la tradició literària que els és més propera, reconeguin relacions temàtiques, estilístiques i formals entre literatures diferents, amplii la seva capacitat per apreciar mentalitats que no són la pròpia i, en definitiva, estableixin punts de contacte entre conceptes, creences, aspiracions i formes d'entendre el món dels humans de diferents èpoques i indrets.

En efecte, essent la literatura (com la llengua) el resultat d'una acumulació de tradicions, estudiar les arrels de la literatura occidental permet a l'alumnat descobrir els orígens mitològics, religiosos, històrics o llegendaris que, d'una manera o d'una altra, han influït en els discursos literaris posteriors. D'altra banda, llegir textos d'altres èpoques i països, i observar que hi ha influències mútues que van més enllà de fronteres i límits cronològics i ideològics, permet constatar la humanitat com un tot, amb unes inquietuds i necessitats semblants, amb unes visions tòpiques recurrents i amb unes capacitats fabuladores similars.

Finalment, si tota literatura està connectada amb altres disciplines, sobretot artístiques, històriques i filosòfiques, el currículum d'aquesta matèria resulta apropiat especialment per atendre les relacions culturals i aconseguir, així, una visió més global del saber i de la cultura.

El currículum de la matèria, a través dels autors i els textos seleccionats, es proposa, partint de tradicions orientals, travessar les cultures hel·lènica i romana amb els seus epígons, que s'endinsen, després del despertar de la civilització romànica, en el miratge de la modernitat; acostar-se a l'època de les revolucions i l'afaiçonament de la sensibilitat romàntica; resseguir l'evolució pendular que va des dels postulats realistes fins al simbolisme, el post-simbolisme i el trencament avantguardista; consta-

tar el sotrac de les guerres mundials i la irrupció del tema de la condició humana i la literatura existencialista, etc.

Aquest recorregut, a més de servir als alumnes per interpretar les manifestacions artístiques i imbuir-se'n la sensibilitat, per afermar la consciència històrica i aprofundir l'esperit crític, permet estructurar totes les nocions i experiències literàries que els estudiants hagin tingut fins al moment, en dues direccions: d'una banda, constatant les influències d'altres literatures en les autòctones; de l'altra, constatant l'aportació d'aquestes al cabal de la literatura universal.

En el terreny dels valors i les actituds, aquesta matèria ha de contribuir a desenvolupar en l'alumnat la pròpia personalitat, estimular la seva maduració intel·lectual i humana, ampliar el seu camp d'experiència, millorar el seu procés de socialització i la consciència de pertinença a diversos grups socials, alhora que els empeny a perfeccionar la qualitat expressiva i formal dels seus discursos.

Objectius generals

En acabar la matèria, l'alumne/a ha de ser capaç de:

- 1.** Gaudir de la lectura de textos i obres representatius de la literatura universal.
- 2.** Llegir, analitzar, interpretar i valorar obres i textos de diferents gèneres literaris.
- 3.** Comentar i contextualitzar obres i autors/es de la literatura universal.
- 4.** Destacar l'aportació d'un autor/a en el marc de la literatura universal.
- 5.** Concretar la interrelació entre els autors/es representatius de cada època mostrant-ne la singularitat mitjançant la comparació.
- 6.** Crear diferents textos a partir dels models literaris llegits i analitzats.
- 7.** Utilitzar fonts bibliogràfiques per a l'estudi d'obres de la literatura universal.
- 8.** Fer treballs de recerca sobre autors/es i obres de la literatura universal.
- 9.** Relacionar les aportacions de literatura catalana i literatura castellana a la literatura occidental.

Continguts

Fets, conceptes i sistemes conceptuals

1. *Les arrels bíbliques i grecollatines de la literatura occidental.*

1.1. La Bíblia.

1.2. Èpica i teatre de la Grècia clàssica: Homer, Sòfocles, Aristòfanes.

1.3. Poesia llatina: Virgili, Horaci.

2. *Literatura medieval.*

2.1. La novel·la artúrica.

2.2. De la poesia trobadoresca al prerenaiement italià: Dante, Petrarca, Boccaccio.

3. *Literatura moderna. Segles XVI al XVIII.*

3.1. L'humanisme renaixentista: Rabelais.

3.2. El teatre: Shakespeare, Molière.

3.3. Il·lustració i preromanticisme: Voltaire, Schiller, Goethe.

4. *Literatura contemporània. Segle XIX.*

4.1. La poesia: Keats, Hölderlin, Baudelaire.

4.2. La novel·la francesa: Stendhal, Balzac, Zola, Flaubert.

4.3. La novel·la russa: Puixkin, Tolstoi, Dostoiévski.

4.4. La novel·la anglosaxona: Dickens, E. Bron-tè, H. James.

4.5. El teatre: V. Hugo, Ibsen, Txèkhov.

5. *Literatura contemporània. Segle XX.*

5.1. La poesia: Valéry, Rilke, T. S. Eliot, Pessoa, Kavafis.

5.2. La novel·la: Proust, Kafka, Joyce, T. Mann, Faulkner, V. Woolf.

5.3. El teatre: Brecht, Beckett.

5.4. Relació de la literatura amb els mitjans de comunicació.

Procediments

1. *Lectura mental d'obres literàries i elocució expressiva.*

2. *Comprensió, interpretació i comentari de textos literaris: contextualització d'autor i obra,*

estructura, anàlisi retòrica i estilística, tema i subtemes, símbols principals.

3. *Lectura d'obres íntegres i realització d'un treball que inclogui: un resum, una reflexió sobre els nuclis de sentit a partir de l'establiment del tema i dels subtemes, una anàlisi dels personatges i una consideració de l'estil i els símbols de l'obra.*

4. *Utilització de diferents fonts bibliogràfiques.*

5. *Explicació dels contextos culturals de les obres literàries.*

6. *Síntesi conceptual mitjançant l'elaboració de quadres sinòptics.*

7. *Comparació d'obres literàries.*

8. *Comprensió i valoració de les idees estètiques dels moviments literaris i reconeixement d'aquestes en textos literaris.*

9. *Valoració de l'aportació de cada autor a l'expressió literària occidental.*

10. *Observació de l'evolució dels tòpics i els mites als textos i les obres seleccionats.*

11. *Producció de textos breus a partir de models literaris.*

12. *Correcció dels textos propis d'acord amb les normes ortogràfiques, morfològiques i sintàctiques i lèxiques.*

13. *Apropament al concepte de traducció, tenint en compte les versions al català i al castellà de grans obres de la literatura universal, confrontant-les amb el text original quan convingui.*

Valors, normes i actituds

1. *Respecte a les diversitats de pobles i les seves cultures i llengües.*

2. Comprensió de les aportacions universals de persones i cultures.

16. Ser tolerant i crític amb els missatges dels altres i autocrític amb els propis.

3. Sensibilitat per la lectura literària.

4. Millora en la dimensió comprensiva del llenguatge literari.

5. Participació en l'elaboració d'idees i d'interpretacions.

6. Atenció al diàleg entre l'originalitat i la tradició, el local i l'universal.

Objectius terminals

1. Elaborar esquemes que mostrin un panorama global de la literatura occidental, les seves línies evolutives, i contextualitzar-hi les literatures pròpies.

2. Extreure informació de llibres, enciclopèdies i altres fonts documentals, especialment en biblioteques.

3. Valorar críticament l'elaboració d'un missatge universal a partir de la diversitat cultural i idiomàtica.

4. Relacionar el text i el context dels principals escriptors de la literatura occidental treballats.

5. Recitar i llegir textos amb una bona prosòdia.

6. Exposar oralment un tema literari amb un esquema previ.

7. Llegir quatre obres de la literatura universal.

8. Analitzar els principals recursos estilístics de les obres i dels textos literaris treballats.

9. Analitzar els elements essencials que caracteritzen els gèneres literaris (poesia, narrativa, teatre, assaig).

10. Analitzar els temes i els tòpics dels textos i les obres literàries i relacionar-los amb la tradició.

11. Comentar i valorar els textos i les obres analitzats.

12. Crear textos amb intenció literària a partir de models treballats o lliures.

13. Redactar textos amb claredat, coherència, cohesió, adequació i correcció lingüística.

14. Adoptar una actitud crítica sobre els continguts ideològics de les obres literàries llegides.

15. Valorar la lectura d'obres literàries com a mitjà de maduració personal.